יט: סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

בגורפא. בגורת היא זו ולא רעב הואיל ויכולין ליצא בספינות: **מדינתא אמדינתא.** (ב) וצריכין להוליך ממדינה למדינה על ידי חמרים: **כפנא.** רעב ורעב קשה מבגורת לפי שאי אפשר להביא בשופי מ"ר (ג). לשון אחר נהרא אנהרא אם יבא מעיין זה וצריך להסב מעיין אחר בכאן אי נמי להמתין עד שיגדל נהר אחר ויבא כאן בגורת הוא זה: **מדינתא אמדינתא.** אם יבאו כל הנהרות שבתוך העיר וצריכין להביא מים מעיר אחרת. כפנא רעב הוא זה תקיפא מבגורתא: **מאה בסלע ושביחא.** כי זבני קאה של חיטין בסלע דהיינו יוקר ומצויה לקנות בכל עת בגורתא:

מעוט ביוקר. אין מעות מצויות להן: **נהירנא.** אני זוכר: **מדלים ליסר.** מאין מעות: **דאתיא ניתא.** ומתרגין בפירקא דלעיל (דף ג:) מיעוטא ניתא לפירי ולתבואה ומיעוטא רזיא לאיליני (ו) דאתיא ניתא לפירי ואתיא רזיא לאילנות: **בשפיכותא.** בכח גדול יותר מדאי דאינה טובה לא לזה ולא לזה. שוב אמר רבי שפיכותא מעט דק ועבה יותר מדאי לאיליני לא מהניא דלאו רזיא היא לגמחים נמי לא שהגשמים מרובין בארץ ושוטפין אותן: (ח) **כפרום הפסח.** בימי הפסח א] . על בורות שיחין ומערות אם לא ירדו להן גשמים: [ב] **אפילו כפרום החג.** להשקות זרעים ואת בהמתם: **אם אין להם** (ט) **לשתות מתריעין וכו'.** אפילו [ג] בפרום החג דימות המטר ניהנו אפילו הכי מתריעין משום דכולן צריכות לשתות: **וכולן.** כל אלו: **בהיפרכיא שלהן.** באותו מלכות שכלו אם מי בורות שיחין ומערות: **ואסברא.** בגמל"ט בלע"ז פעמים שנקבע בתוך פיו של אדם ומת. לשון כי יסבר פי דובבי שקר (תהלים סג) והיא קרוגכה (י) מיתה משונה: **בזמן שיש בה מיתה.** שהיא (יא) משוגלת מהלכת ומתים בה: **על הגובאי.** שמכלה את התבואה כל שהוא אפילו לא נראה אלא קצת בידוע שעתידין לגוזז לרוב. אבל חגב כל שהוא מצוי הוא ואינו מכלה כל כך כאלבה: **כשאר שני שבוע.** דשמיטה אבל בשמיטה לא דהפקר הוא: **אפילו בשביעית.** כל שעה צריכין לשתיה ואע"פ שהגשמים מוציאין לקרקע בשביעית: **רבן שמעון בן גמליאל אומר.** מתריעין על האילנות ואף על הספיחין של שביעית שאינן תשובין כל כך: **לזמקין.** שיורדין בקושי מלשון ושלייס לזמקים (הושע ט): **למה הוא דומה.** פרנסתו של כל (כ) השבת כולה: **נאפה כתקנה.** שיש לו פנאי לאפותה: **פרנסתו בכם אחת.** פרנסת כל השנה וטוחן אותה כיחד: **נמצאת רחייס כמה שאוכלים מן הכור כו'.** שכן דרך שמשתייר מן הקמח ברחייס. וכן בשהגשמים יורדין מרוסים ומרביעין את האדם ומה שהיו טרשים בולעים מן (ג) הרוב בולעין מן המיעוט ומה שהרוח מנשבת ובולעת מן הרוב בולעת מן המיעוט: **נמצאת עיסה.** ערבה שלשין בה את הבצק שמשתייר בשוליה מן העיסה (מ) אף גשמים בשיורדין מעט מעט נבלעין בטרשין ואין מרביעין את האדם: ה"ג **מימיו מרובין** (נ) **אינן כלין ומיטו מתגבל יפה מימיו מועטין הטיט אינו מתגבל יפה.** מים אינן כלין ויוכלו לגבל טיט הרבה כמה שילה: **נקדימון בן גוריון.** עשיר גדול היה (ס): **ואתי אתן לך י"ב מעיינות מים.** כלומר שירדו גשמים ויתמלאו כל המעיינות מים. אותן מעיינות לא היו נובעין מים כל כך ואינן מתמלאין מאיליהן כשאר מעיינות:

ועכשיו

בצורתא מדינתא אמדינתא כפנא וא"ר חנינא סאה בסלע ושביחא בצורתא ארבעה (מ) ולא שביחא כפנא א"ר יוחנן לא שנו אלא בזמן שהמעות בזול ופירות ביוקר אבל מעות ביוקר ופירות בזול מתריעין עליה מיד דא"ר יוחנן (ס) נהירנא כד הוו קיימי ד' סאין בסלע והוו נפישי נפיחי כפן בטבריא מדלית איסר: ירדו לצמחין אבל לא לאילן: בשלמא לצמחים ולא לאילן משכחת לה דאתא ניחא ולא אתיא רזיא לאילן ולא לצמחין דאתיא רזיא ולא אתיא ניחא לזה ולזה אבל לא לבורות ולא לשיחין ומערות משכחת לה דאתיא רזיא וניחא (נ) מידו טובא לא אתיא אלא הא דתניא ירדו לבורות לשיחין ולמערות אבל לא לזה ולזה היכי משכחת לה דאתיא בשפיכותא ת"ר (א) מתריעין על האילנות בפרום הפסח על הבורות ושיחין (א) ומערות (ב) אפילו בפרום החג ועל כולן אם אין להן מים לשתות מתריעין עליהן מיד ואיזהו מיד שלהן שני וחמישי ושני (ג) ועל כולן אין מתריעין עליהן אלא באפרכיא שלהן (ד) ואסברא בזמן שיש בה מיתה מתריעין עליה בזמן שאין בה מיתה אין מתריעין עליה (ה) ומתריעין על הגובאי בכל שהוא רבי שמעון בן אלעזר אומר אף על החגב ת"ר מתריעין על האילנות בשאר שני שבוע על הבורות ועל השיחין ועל המערות אפילו בשביעית רשב"ג אומר אף על האילנות בשביעית מפני שיש בהן פרנסה לעניים תניא אידך מתריעין על האילנות בשאר שני שבוע על הבורות על השיחין ועל המערות אפילו בשביעית רבן שמעון בן גמליאל אומר אף על האילנות מתריעין על הספיחין בשביעית מפני שיש בהן פרנסה לעניים תניא א"ר אלעזר בן פרטא מיום שחרב בית המקדש נעשו גשמים (ו) צימוקין לעולם יש שנה שגשמיה מרובין ויש שנה שגשמיה מועטין יש שנה שגשמיה יורדין בזמנן ויש שנה שאין גשמיה יורדין בזמנן שנה שגשמיה יורדין בזמנן למה הוא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בא' בשבת נמצאת עיסה נאפית כתיקנה ונאכלת כתיקנה שנה שאין גשמיה יורדין בזמנן למה הוא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בע"ש נמצאת עיסה נאפית שלא כתיקנה ונאכלת שלא כתיקנה שנה שגשמיה מרובין למה הוא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בבת אחת נמצאו ריחים טוחנות מן הכור (ז) מה שטוחנות מן הקב ונמצאת עיסה אוכלת מן הכור כמו אוכלת מן הקב שנה שגשמיה מועטין למה הוא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו מעט מעט נמצאו ריחיים מה שטוחנות מן הכור טוחנות מן הקב נמצאת עיסה כמה שנאכלת מן הכור אוכלת מן הקב ד"א בזמן שגשמיה מרובין למה הוא דומה לאדם שמגבל את הטיט אם יש לו מים רבים מים אינן כלין והטיט מגובל יפה אם יש לו מים מועטין מים כלים והטיט אינו מתגבל יפה ת"ר פעם אחת עלו כל ישראל לרגל לירושלים ולא היה להם מים לשתות הלך נקדימון בן גוריון אצל אדון אחד אמר לו הלויני שתים עשרה (ח) מעיינות מים לעולי רגלים ואני אתן לך שתים עשרה עינות מים ואם איני נותן לך הריני נותן לך שתים עשרה ככר כסף וקבע לו זמן כיון שהגיע הזמן ולא ירדו גשמים בשחרית שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך שלח לו עדיין יש לי זמן כל היום כולו שלי הוא בצהרים שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך שלח לו עדיין יש לי שהות ביום במנחה שלח לו שגר לי או מים או מעות שיש לי בידך שלח לו עדיין יש לי שהות ביום לגלג עליו אותו אדון אמר כל השנה כולה לא ירדו גשמים

ועכשיו

הבי והכי. ניחא ורזיא, מידו טובא לא אתא דליהוי לבורות לשיחין ולמערות. היכי משכחת לה. כיון דאתא לבורות היינו רזיא, היינו לאילן. דאתיא בשפיכותא. דהוי טפי מרזיא, דלא ניחא לאילן אלא לבורות. באיפרכיא שלהן. באותן שכונות שצריכין להן. בשאר שני שבוע אבל לא בשביעית. הואיל ואין אוכלין פירות הגדילין בשביעית. דעניים אוכלין פירות הגדילין בשביעית. נעשו מי גשמים מצומקין. שאין באין בשפע. נמצא ריחים [כמו] שאוכלות מן הקב אוכלות מן הכור. כלומר, שאין קולטין הריחים מן הכור קמח יותר מן הקב, דהיינו תקנתו. נמצאת עיסה. שאין העריבה אוכלת מן העיסה מן הכור יותר מן הקב.

עין משפט נר מצוה

יב א מי"י פ"ג מהלכות תפניות הלכה מן טוש"ע א"ח סי' תקצה סעיף ח: יג ב מי"י שם הלכה יג טוש"ע א"ח סי' תקצו סעיף ה:
יד ג מי"י שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ט:

לעזי רש"י

בונמל"ט (בו"ין מלנ"ט). דלקת מוגלתית בשקדים.

מוסף רש"י

נהירנא. אזכורי (השב"ם ב"ב צא.). **מדלית איסר.** לקנות בו לחם (שם).

רבינו חננאל

בצורת. כלומר עצירת מטר. **מדינה להביא** ממדינה אחרת, רעב. אמר ר' יוחנן לא שנו אלא שהמעות בזול ופירות ביוקר. כלומר המשא ומתן מצוי ומרויחין בני אדם, אבל מעות ביוקר מתריעין מיד. וא"ר יוחנן נהירא דהוו ד' סאין בסלע בטבריא והוו נפישי נפיחי כפן מדלית איסר. **צמחים.** הבאים בניחותא. **נשמי אילן.** היורדין ברוזא. לא לאילן ולא לזרעים אלא לבורות. **כגון** דנחתי בשפיכותא. שוטפים ויורדים בבורות ת"ר מתריעין על האילנות בפרום הפסח ועל מי בורות שיחין ומערות בפרום החג ועל כולן אין מתריעין עליהן אלא באיפרכיא שלהן. כלומר אנשי מקום בלבד. ואם אין להם מים לשתות מתריעין עליהן מיד שני וחמישי ושני. ועל האסברה כל זמן שהיא ממיתה. ומתריעין על הגובאי ועל החגב. יבאילנות ובספיחים בשביעית. מפני שיש בהן פרנסה לעניים. ר' אלעזר בן פרטא אומר מיום שחרב בית המקדש לא ירדו גשמי ברכה ונעשו צימוקים לעולם [וכו'] שנה שגשמיה ירדו בזמנן דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו באחד בשבת בו'. נמצאו (ריחיים) טוחנין מן הכור בו'. מידה אחת נשארת בפי ריחיים בכור כמה שנשארת מן הקב. וכן נ"בקת מן העיסה בסידקי הערובה וכסיבותיה מן המעט כמו מן הרב. וכן בהנבלת הטיט. אם יש לו מים בבת אחת כדי ניבול שופך ומגביל, ואם אין לו אלא מעט שופך מה שבידו, ועד שיבואו אחרים יבשו הללו, וכאילו לא שפך כהן כלום. ח) כך סוגיא כו'. **תנו רבנן** פעם אחת עלו ישראל לחג ולא היה להם מים לשתות הלך נקדימון בו'.

ח) אולי ל"ל טלה סוגיא דשמעתא.

מסורת הש"ס

ב) ב"ב נח:, ג) [ר"ר ולא"ש ל"ג הני ד' תיבות], ד) [ע' בערוך ערך מקמין], ה) ס"פ מעלות, ו) [ירמיה פד.], ז) [נעיין ט.], ז) [נ"ל מוכה].

הגהות הב"ח

(מ) גב' ומכיון בגורתא מרבעה סאין בסלע ולא שביחא כפנא: (ב) שם ת"ר כי' ושיחין ומערות כפרום החג ואם אין להם מים כל"ל ותיבות אפילו ותיבות על כולן נמחק: (ג) שם שני וחמישי ושני וכולן אין מתריעין עליהן ותיבות ועל נמחק: (ד) שם ריחיים טוחנות מן הכור כמה שטוחנות מן כי' אוכלת מן הכור כמה שאוכלת מן הקב: (ה) רש"י ד"ה מדינתא אמדינתא דצריכין להוליך: (ו) ד"ה כפנא כו' מ"ר הס"ד: (ז) ד"ה דאתיא כי' לאיליני הס"ד: (ח) ד"ה כפרום הפסח בימי הפסח הס"ד ואח"כ מה"ד על בורות וכו' בשמים הס"ד ואח"כ מה"ד בפרום ותיבות אפילו נמחק: (ט) ד"ה אם אין להם מים לשתות מתריעין אפי' קודם פרום החג: (י) ד"ה כאמן כו' שהיא מכה משולחת דמתים בה: (כ) ד"ה למה הוא דומה פרנסתו של כל השנה טלה: (ל) ד"ה נמצאת כו' שהיו טרשים בולעין מן המיעוט כולעין מן הרוב ומה שהרוח מנשבת ובולעת מן הרוב: (מ) ד"ה נמצאת עיסה כו' מן העיסה הס"ד ומה"ד טוחנות מן הקב אף גשמים כו': (נ) ד"ה ה"נ מימיו מרובין מים אינן כלין כו' מימיו מועטין מימיו כלין והטיט אינו מתגבל:

הגהות הגר"א

[א] גב' ומערות בפרום החג ואם אין לו כו' כל"ל (וכ"ה בר"ף ורא"ש ובתוספתא ומצא אפי' ליתא גם בגמ' דפוס ישן): [ב] רש"י ד"ה אפילו. רשום קו על מלה זו למחקה: [ג] שם ד"ה אם אין לו אפי' קודם לפרום החג. כל"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה בפרום הפסח. בימי הפסח הוא הפ"ד:

רבינו גרשום

מדינתא אמדינתא כפנא. בשצריכין להביא מים ממדינה למדינה זו הוא סימן רעב. סאה בסלע ושביחא בצורתא ד' סאין בסלע ולא שביחא. אע"ג דלא הוה ריקר, הואיל ולא שביחא דוי כפנא. דאתיא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com